

مدلی برای تمامی درس‌ها

محمود امانی طهرانی
مدیرکل دفتر تألیف کتب درسی

و انعطاف‌پذیر مدل را می‌سازند. این بخش‌ها قابل کاهش، تغییر یا افزایش هستند و هر معلم می‌تواند انتخاب خود را در آن داشته باشد.

- ۵** عنوان‌های محورهای شش‌گانه مدل عبارت‌اند از:
۱. مفید بودن آموزش و مرتبط ساختن محتوا با زندگی
  ۲. کارگروهی (یادگیری اجتماعی)
  ۳. یادگیری فعال، تولید مفهوم به وسیله یادگیرنده (ساختن‌گرایی)
  ۴. تأکید بر فعالیت‌های عملی و فکری و مهارت‌های فرایندی
  ۵. استفاده از تکنیک‌های ارزشیابی مستمر
  ۶. استفاده از روش‌های جایگزین و متفاوت برای ارزشیابی پایانی (نتیجه مدار)

در این ویژه‌نامه به هر محور یک فصل اختصاص داده شده است. هر فصل با یک اینفوگرافی آغاز می‌شود که چشم‌انداز فعالیت‌های قابل اجرا در ارتباط با آن محور را نمایش می‌دهد. در ادامه، نمونه‌های عینی و واقعی از استان‌های گوناگون در چندین صفحه آورده شده‌اند که نشان‌دهنده قابلیت اجرای فعالیت‌ها در سطح کلاس‌هایی با امکانات متفاوت است.

- ۶** هدف کلی به کارگیری این مدل، ارتقای سطح یادگیری و جذاب و مؤثر بودن آن است. البته هر معلم در هر نقطه کشور با تطبیق دادن و شخصی کردن این مدل برای شرایط خود و دانش‌آموزانش، آموزش را از سطح کلی‌گویی به سطح عینی و منطقه‌ای متصل می‌سازد.
- ۷** دغدغه همیشگی معلمان در مواجهه با کتاب‌های

۱ ارتقای سطح یادگیری دانش‌آموزان مهم‌ترین دغدغه ماست. یادگیری مؤثر، عمیق و ماندگار و دستیابی به اهداف همه‌جانبه برنامه درسی و توجه به ایمان، اخلاق، علم، عمل و عقل‌ورزی توسط همه دانش‌آموزان در تمامی موضوعات درسی، آرزوی تمامی مربیان، پدران و مادران است.

۲ آیا این آرزو دست‌یافتنی است؟ آیا معلم تنها با تکیه به توانایی‌های خود می‌تواند تا حد زیادی چنین هدفی را دست‌یافتنی کند؟

اگر بله، چگونه چنین کاری ممکن است؟

۳ مدل، به معنای مجموعه‌ای از ایده‌هاست که در شرایط مختلف قابلیت به کارگیری و تعمیم دارد. معمولاً مدل‌ها را به کمک یک شکل هندسی نمایش می‌دهند. مدلی که در این مجله به‌عنوان راه‌حلی برای پاسخ به پرسش فوق ارائه شده است، شش محور اصلی دارد و ادعا می‌شود که در تمامی درس‌ها قابلیت به کارگیری و تأثیرگذاری دارد.

۴ این مدل براساس تجربیات عینی معلمان - و به‌دست معلمان - تولید شده است. لذا از قابلیت اجرای آن در شرایط مختلف تا حد زیادی می‌توان آسوده خاطر بود. شش محور اصلی مدل به منزله استخوان‌بندی اصلی و غیرقابل حذف آن به‌شمار می‌آیند. اما در هر محور تعداد زیادی فعالیت قابل اجرا پیشنهاد شده است که بخش نرم

تجربه‌ها و دانش بومی

محمد عطاران
دانشیار دانشگاه خوارزمی و استاد
مهمان دانشگاه مالایا (مالزی)

سال ۱۳۵۴ از دبیرستان هدف شماره یک تهران فارغ التحصیل شدم. در آن سال برای اولین بار و البته آخرین بار، پذیرش دانشجو در دوره کارشناسی به صورت غیرمتمرکز برگزار شد. در رشته ریاضی فارغ التحصیل شده بودم و به حسب رسم روزگار باید به دنبال حداقل رشته‌های مهندسی یا پزشکی که آن زمان مجالش فراهم بود، می‌رفتم؛ به خصوص که آرزوی مرحوم پدرم هم همین بود. با اینکه چند پذیرش از چند دانشگاه مثل مهندسی برق دانشگاه تبریز، پزشکی دانشگاه ملی (شهید بهشتی)، دانشگاه صنعتی اصفهان و ریاضی دانشگاه تربیت معلم داشتم، ولی انتخاب اولین رشته‌ام، یعنی رشته علوم تربیتی دانشگاه تهران را ترجیح دادم؛ در حالی که دچار تعارض شدید شده بودم.

درس‌های دانشکده شروع شد، در حالی که من با فضای درس‌ها هیچ ارتباطی برقرار نمی‌کردم. همه مثال‌هایی که استادان می‌زدند، از مدارس خارج از کشور بود. هیچ ارتباطی بین خواسته‌هایم و فضایی که آن‌ها ترسیم می‌کردند برقرار نمی‌کردم و این بر تعارض روانی من می‌افزود که چرا به این رشته آمده‌ام؟ ثقل این تعارض، فضای غیربومی بحث‌های دانشگاهی بود. فضای کلاس‌ها به شدت علیه معلمان، دانش‌اندک‌ان‌ها و ندانستن مبانی علمی بود و من از مثال‌هایی که زده می‌شد، به دلیل اینکه با تجربه درس خواندن من تناسب نداشت، راضی نبودم تا اینکه آمدن دوستان دیگری در این میان که رشته‌های مهندسی را رها کرده بودند و از دانشگاه‌های خوب آن زمان به رشته علوم

با به کارگیری چنین مدلی،
چون مسئولیت یادگیری
برعهده دانش‌آموزان قرار
می‌گیرد و معلم نقش
موتور محرک یادگیری
و ترمیم و کامل‌کننده و
ارتقادهنده سطح آن را
برعهده می‌گیرد، فضا و
زمان بیرون از کلاس و
زمان فراغت دانش‌آموزان
به فرصت اصلی یادگیری
ایشان تبدیل می‌شود

درسی، تناسب حجم کتاب درسی با زمان آموزش است. با به کارگیری چنین مدلی، چون مسئولیت یادگیری برعهده دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و معلم نقش موتور محرک یادگیری و ترمیم و تکمیل‌کننده و ارتقادهنده سطح آن را برعهده می‌گیرد، فضا و زمان بیرون از کلاس و زمان فراغت دانش‌آموزان به فرصت اصلی یادگیری ایشان تبدیل می‌شود و بدین ترتیب دانش‌آموزان می‌توانند به آموخته‌هایی بسیار فراتر از آنچه در کتاب درسی آمده است دست یابند.

۸ تمامی فعالیت‌های پیشنهادی در این مدل، برای کلاس‌های فاقد امکانات کافی قابلیت اجرا دارد. این فعالیت‌ها نمونه‌ای هستند از آنچه معلمان و دانش‌آموزان خود می‌توانند به خلق و اجرای آن بپردازند.

۹ این مجله نسخه ویژه اتصال یک رسانه آموزشی به یک برنامه درسی ملی است. لذا نه دارای اعتبار زمانی کوتاه مدت و نه محدود به موضوع درسی خاص است.

روح کلی برنامه درسی ملی نیازمند درک عمیق، عملیاتی و کاربردی در سطح کلاس و مدرسه است. این روح چیزی جز توجه به عرصه‌های چهارگانه خود، خلقت، خلق و خداوند متعال و عنصرهای پنجگانه تعقل، ایمان، علم و عمل و اخلاق در تک‌تک فعالیت‌های یاددهی-یادگیری در سطح کلاس و مدرسه است.

در چنین فضایی، پرچم یادگیری سودمند و تأثیرگذار، به دست توانای معلمان و با ایفای نقش فعال دانش‌آموزان، همواره در اهتزاز می‌ماند.